

Opinnäytetyö Kulttuurialan YAMK

Soveltava taide

Sota 2015

2016

Helena Tuura

KOHTAAMISPAIKKA

– omakuvallinen taidetyöpaja naisvangin kanssa

Helena Tuura

KOHTAAMISPAIKKA

- omakuvallinen taidetyöpaja naisvangin kanssa

Päätavoitteenani oli toteuttaa omakuvallinen taidetyöpaja väkivaltaa tehneen naisvangin kanssa ja tarkastella työskentelymenetelmää ja omakuvan ilmenemistä työpajan aikana.

Menetelminä käytettiin keskustelujen, luovan kirjoittamisen, sarjakuvan tekemisen sekä piirustuksen ja maalaamisen yhdistämistä kollaasiksi.

Havainnoinnin keinoina käytettiin keskustelujen äänittämistä, työpäiväkirjaa ja valokuvaamista.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että omakuvallisen työskentelyn tulisi olla säännöllistä ja pitkäkestoista toimintaa mielellään saman ohjaajan kanssa osana vankilan vangeille tarjoamaa hyvinvoinnin edistämistä, jotta sulkeutunut ja varuillaan oleva ihmismieli pystyisi avautumaan. Luottamuksen saavuttaminen vangin ja ohjaajan välillä edellyttää edellä mainittuja asioita.

Monimuotoinen opinnäytetyöni on kaksiosainen kokonaisuus, joka koostuu opinnäytetyöraportista ja kahdesta taiteellisesta tuotoksesta, minun ja naisvangin omakuvallisista kollaaseista.

Opinnäytetyöni toimintaympäristönä oli Hämeenlinnan vankilan Vikto ry:n toimintayksikkö Monikko, jossa ohjasin yhdelle naisvangille omakuvallisen taidetyöpajan, joka koostui seitsemästä työskentelykerrasta kevään 2016 aikana.

ASIASANAT:

soveltava taide, omakuvallinen työskentely, omakuva, nainen, vanki, kohtaaminen, vuorovaikutus, ihminen, luottamus

Helena Tuura

MEETING PLACE

- self-portrait art workshop with a female prisoner

The main objective of this thesis was to implement portraying art workshop with a female prisoner and to look at the expression of a self-portrait during the workshop.

Methods used were conversations, creative writing, cartoon making and also combining drawing and painting into a collage.

Recording, discussions, daybook and photographing were used as observing means.

As conclusion can be said that self-portrait work should be sustained and regular. Preferably the participant should always work with the same director and the workshop should be as a part of the promotion of wellbeing which prison offers for inmates, so that the closed and undemonstrative mind could be opened. To gain trust between inmate and director needs things mentioned above.

My thesis is a two-parted totality, which comprehends the written part and two self-portrait collages made by the female prisoner and me.

The operational environment was the functional unit Monikko of Viktor association in Hämeenlinna prison. At Monikko I instructed self-portrait art workshop for one female prisoner. Workshop comprehended seven times of work during spring 2016.

KEYWORDS:

Applying arts, self-portrait work, self-portrait, woman, prisoner, encounter, interaction, human being, trust

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 TAUSTAA	6
3 SEITSEMÄN KOHTAAMISTA	9
2.1 Ensimmäinen kohtaaminen 14.04.2016	9
2.2 Toinen kohtaaminen 21.04.2016	11
2.3 Kolmas kohtaaminen 28.04.2016	14
2.4 Neljäs kohtaaminen 12.05.2016	16
2.5 Viides kohtaaminen 19.05.2016	17
2.6 Kuudes kohtaaminen 26.05.2016	19
2.7 Viimeinen kohtaaminen 08.06.2016	20
3 KAKSI KUVAA	22
4 POHDINTA	23
LÄHTEET	26

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupapäätös

1 JOHDANTO

Syntykö taiteellisen työskentelyn avulla mielikuvista konkreettisia kuvia? Mahdollistaako käyttämäni työskentelymenetelmä henkisen tilan, jossa ihminen voi vuorovaikutuksessa toisen kanssa kohdata itsensä?

Tässä artikkelissa esittelen Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemia Soveltavan taiteen YAMK -opintojen aikana ohjaamani Kohtaamispaikka – omakuvallisen taidetyöpajan naisvangin kanssa. Työskentelin Hämeenlinnan vankilan toimintakeskus Monikossa keväällä 2016 (<http://vikto.fi/toimintamuodot/>). Tavoitteenani oli vuorovaikutuksessa osallistujan kanssa toteuttaa omakuvakollaasit, jotka kokoaisimme piirtäen, maalaten, kirjoittaen ja lehtileikkeitä sekä tekstiilimateriaaleja käyttäen.

Päädyin työskentelemään väkivaltaa tehneen naisvangin kanssa kolmesta syystä. Naisen väkivalta aiheena on mielestäni edelleenkin tabu ja taiteellista työskentelyä vankien kanssa ei ole juurikaan tehty tässä muodossa. Toiseksi, koska olen itsekin kokenut väkivaltaa. Kolmanneksi, koska taiteilijana inspiraationi lähde on ihminen kokonaisuudessaan.

Ihmisen tasavertainen kohtaaminen hänen omalla maaperällään on noussut nykypäivänä taiteen kentällä tärkeään rooliin puhuttaessa ihmisen hyvinvoinnista. Taide ei paranna, mutta se tuo hyvinvoinnin työkaluja jokaiselle, joka antaa sille mahdollisuuden.

Toteutin omakuvallisen taidetyöpajan naisvangin kanssa ja tarkastelin työskentelymenetelmää ja omakuvan ilmenemistä työpajan aikana.

Johdannon jälkeen kerron projektin taustaa sekä tapahtumat ja lupamenettelyt ennen varsinaisen projektin alkua, jonka jälkeen kuvaan seitsemän kohtaamista naisvangin kanssa havaintojeni, luovien kirjoitustemme ja kuvien kautta.

Kaksi kuvaa -osiossa esittelen taideprojektin valmiit tuotokset, jotka olivat esillä Taideakatemia Yössä installaationa. Sitten arvioin ja pohdin taideprojektin tuloksia tavoitteen ja menetelmien kautta. Lopuksi kerron mitä projekti minulle ihmisenä ja taiteilijana antoi, mitä siitä opin ja millaista oli kohdata ihminen vankilaympäristössä.

2 TAUSTAA

Oma taiteellinen työskentelyni on aina ollut hyvin omakuvallista. Teokseni ovat kuvia elämäkokemuksistani, joissa tunne ja totuus ovat voimakkaasti läsnä.

Vuonna 2010 - 2011 suoritin Omakuvalliset menetelmät -täydennyskoulutuksen Turun Taideakatemiassa. Koulutuksen aikana tutustuin erilaisiin omakuvallisiin menetelmiin kuten mm. omaelämäkerralliseen kirjoittamiseen, omakuvalliseen sarjakuvaan ja omakuvallisen kollaasin koostamiseen.

Tässä omakuvallisessa työpajassa naisvangin kanssa sovelsin 2000 & 11 OMAKUVAA hankkeen yhteydessä julkaistusta kirjasta ”Omakuva on kaikkien kuva” Ilona Tanskan (2011, 52-55) artikkelin teoriapohjaa. Hän yhdistää luovan kirjoittamisen ja kuvan sekä jossa ohjaaja osallistuu työpajaan yhtenä tekijöistä tekemällä samat harjoitteet kuin osallistujat, jolloin syntyy mahdollisuus ihmisten aidolle kohtaamiselle, vuoropuhelulle. Natalie Goldbergin kirja ”Hyvä kaukainen ystävä” onkin avainlähteeni projektini luovan kirjoittamisen tehtäviin. Goldberg innostaa kirjassaan kirjoittajaa tarkastelemaan elämäänsä hyvin läheltä ja rohkaisee kirjoittamaan vaikeistakin asioista, toisin sanoen kohtaamaan itsensä rehellisesti.

Ajatus tehdä omakuvallinen taideprojekti väkivaltaa tehneiden naisten kanssa tuli mieleeni jo puoli vuotta ennen Soveltavan taiteen opintojeni alkua. Otin tuolloin yhteyttä Maria Akatemiaan (www.maria-akatemia.fi/maria-akatemia-ry), joka on yhdistys, joka tekee ehkäisevää työtä väkivaltaa tehneiden tai sitä joskus aikoneiden naisten keskuudessa ja siellä oltiin kiinnostuneita asiasta. Asia jäi kuitenkin vielä pöydälle, kunnes aloittaisin opinnot. Kävin sitten syksyllä opintojen alettua tapaamassa yhdistyksen johtajaa ja keskustelimme aiheesta. Tuon keskustelun jälkeen kävin yhdistyksen järjestämässä yleisölle avoimessa teemaillassa, jossa kerrottiin yhdistyksen tekemästä Demeter -työstä (www.maria-akatemia.fi/demeter-tyo) ja lopuksi oli yhteistä keskustelua naisen väkivaltaisuudesta.

Aloitettuani opinnot syksyllä 2015, tuli esille myös mahdollisuus, että työskentelisinkin vankilaympäristössä väkivallasta tuomittujen naisten kanssa. Lähetin sähköpostia Hämeenlinnan vankilaan, mutta vastaus viipyi, joten otin yhteyttä Maria Akatemiaan ja sovimme, että kun opinnäytetyöni idea olisi kiteytynyt, palaisimme asiaan ja etenimme projektin lupa-asioissa.

Hämeenlinnan vankilasta tuli kuitenkin pian vastaus, jossa ilmaistiin kiinnostus projektiani kohtaan. Päätin valita projektini toimintaympäristöksi Hämeenlinnan vankilan.

Lokakuussa 2015 kävin Hämeenlinnan vankilan toimintakeskus Monikossa tapaamassa rikosseuraamusesimies Leena Salomäkeä (<http://vikto.fi/toimintamuodot/>). Tapaaminen sujui hyvin miellyttävässä ja lämpimässä ilmapiirissä. Ensin ajatuksenani oli ohjata väkivaltaa tehneiden naisvankien ryhmää, mutta myöhemmin päädyimme yksilöohjaukseen, koska olisi vaikeaa saada kolmenkin vangin ryhmää kokoon, joten sitten Salomäki ehdotti toimintapaikaksi Vanajan avovankilaa, josta varmaan tulisi ryhmä kokoon.

Koska avovankilassa vankien asuinolosuhteet ovat tavallista vankilaa vapaammat ja siellä on enemmän toimintaa vangeille, päädyimme kuitenkin vankilan sisällä oleviin väkivallasta tuomittuihin naisvankeihin. Leena Salomäki oli kuitenkin ensin sitä mieltä, että vankilan sisällä olisi mahdotonta järjestää taidepajaa usealle vangille, koska vankilan päivärytmi ja muut säännöt häiritsisivät työskentelyä eikä siellä olisi sopivaa tilaa, jossa voisi kokoontua. Hänelle tuli kuitenkin mieleen vankilan sisällä tila, johon voitaisiin järjestää tämä työpaja. Siellä vangit voisivat vartijoiden kera toimia ilman suurempia häiriöitä. Sovimme tapaamisen lopuksi, että teen kirjallisen projektisuunnitelmani valmiiksi vuoden 2015 loppuun mennessä ja toimitan sen hänelle ja vankilan johtajalle sekä tekisin projektille lupahakemuksen, jonka liitteeksi se tulisi. Nämä asiat hoidettuaani tekisin vankilan sisälle ilmoitustauluille esitteen taidepajasta tiedoksi vangeille.

Sovimme, että palaamme asiaan joulun jälkeen jolloin toimintasuunnitelman luonnos olisi esitelty Taideakatemian opintojeni puitteissa. Aikataulusuunnitelmani mukaan projektin kenttätyöskentely olisi pitänyt alkaa helmi-maaliskuussa 2016, mutta aikataulu muuttui vankilan toimintakeskuksen muuttaessa toisiin tiloihin.

Lähetin ensin vapaamuotoisen projektilupahakemuksen Rikosseuraamuslaitoksen lakimiehelle. Hän kuitenkin lähetti minulle valmiin lomakemallin, jonka mukainen hakemus tuli olla. Täytin sen ja lähetin oppilaitoksen hyväksyttäväksi, jonka jälkeen lähetin sen eteenpäin Rikosseuraamuslaitokselle (Liite 1). Myönteisen päätöksen tultua Leena Salomäki alkoi kartoittaa osallistujia vankilasta. Minun täytyi hakea myös oman rikostaustani selvitys, joka viipyi pari viikkoa.

Seuraavaksi tein taidepajatiedotteen vankilan ilmoitustauluille laitettavaksi. Rikosseuraamusesimies Leena Salomäki ehdotti, että työskentelisin yhden vangin kanssa, kos-

ka silloin pääsisin työskentelyssäni syvemmälle. Hän löysikin yhden sopivan osallistujan.

Vankila työskentely-ympäristönä

Ennen taidetyöpajan alkua pyysin kirjallisen suostumuksen kuvaukseen ja äänittämiseen työpajaan osallistujalta sekä selvitin hänelle hänen anonymiteettinsä säilymisen niin projektin aikana kuin sen jälkeenkin (Liite 1).

Hämeenlinnan vankilan toimintakeskus Monikko, jossa työpaja toteutettiin, sijaitsee varsinaisen vankila-alueen ulkopuolella, joten työpajaan osallistuva vanki saapui sinne vartijan seurassa. Vartija oli myös työpajan aikana koko ajan kuuloetäisyydellä. Päivän päätteeksi vartija vei hänet takaisin vankilaan. Vanki tarkastettiin vankila-alueelta ulos tullessa sekä takaisin mennessä, jolloin hänen täytyi esittää kirjallinen poistumislupa.

Jokaisen työpajapäivän aluksi klo 10 oli aamukahvit ja klo 11.00 ruokailu. Ruoka tuotiin toimintakeskukseen vankilan keittiöstä. Ruokailimme toimintakeskuksen työntekijöiden kanssa yhdessä eri tilassa kuin mitä työskentelimme.

Työpajatarvikkeet olivat vankilan puolesta ja ne olivat helposti saatavilla toimintakeskuksessa.

Kuva 1. Hämeenlinnan vankila.

3 SEITSEMÄN KOHTAAMISTA

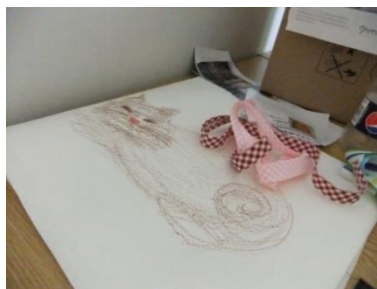
2.1 Ensimmäinen kohtaaminen 14.04.2016

Olimme aiemmin sopineet työpajapäiväksi torstaipäivän, jolloin vangilla oli aikaa. Työpaja-ajaksi sovimme klo 10:00 – 13:45, mikä myöhemmin muuttui pidemmäksi ajaksi.

Ensimmäinen työpaja toimintakeskus Monikossa alkoi aamukahvilla. Paikalla oli toimintakeskuksen työntekijöitä, Leena Salomäki, Julia (käytän työpajaparistani nimeä Julia, nimi muutettu) ja minä. Esittäydymme toisillemme. Jännitystä oli havaittavissa molemmien puolin. Minä en oikein osannut suhtautua henkilöön, jonka kanssa minun oli määrä toteuttaa työpaja. En uskaltanut oikein katsoa silmiin, vankia, naista, ihmistä, peiliäni. Jo tässä ensi hetkessä minulla kuitenkin oli vahva tunne, että hän ja minä olemme samalla ”viivalla”.

Olin kuitenkin rauhallisin mielin, vaikka en ollut laatinut mitään tarkkaa toimintasuunnitelmaa. Sen verran suunnitelmaa oli, että luonnollisessa koossa olevat naishahmot kollaasin muodossa olisivat lopputuloksena. Suunnitelmana oli osallistua itsekin projektiin työskentelemällä yhdessä naisvangin kanssa. Käytin alkuvaiheessa projektista nimeä: ”Hyvä paha nainen”, mutta nimi muuttui loppuvaiheessa, koska kyseessä olikin ihmisen kohtaaminen ihmisenä.

Tämä ensimmäinen työpajakerta oli enimmäkseen tutustumista toisiimme. En kuitenkaan lähtenyt kohtaamaan Juliaa hänen tuomionsa kautta vaan halusin kohdata hänet ihmisenä. Keskustelimme, mikä tekniikka hänelle olisi tutuin ja sopivin. Hän kertoi pitävänsä kirjoittamisesta, mutta omasta mielestään hän oli huono piirtämään tai maalamaan. Julia halusi näyttää, ettei hän osaa piirtää ja piirsi kissan, joka päättyi sitten lopulliseen kollaasiin.

Kuva 2. Julian kissapiirros.

Päädyimme siis kollaasitekniikkaan, jossa käyttäisimme luovaa kirjoittamista, piirtämistä, maalaamista, lehtileikkeitä sekä tekstiilejä. Näistä kokoaisimme molemmat oman naishahmon.

Julia tuntui olevan aluksi hämmentynyt, koska ei kuulema tiennyt tai ymmärtänyt mistä oli kyse. Mutta päivän edetessä hän kuitenkin rentoutui ja katsoi minua silmiin.

Aluksi keräsimme vanhoista aikakauslehdistä omaa elämää koskettavia asioita, kuvia ja tekstejä. Halusin olla rajoittamatta asioita hyvään ja pahaan, vaikka ensin kyllä niin ajattelin tehdä. Tuntui kuitenkin luontevammalta kerätä ”kokemuksia”. Materiaalinke-ruun lomassa keskustelimme mieleen tulevista asioista.

Työpajan lopulla piirsimme toinen toistemme ääriviivat kartongille vuorotellen maaten kartongin päällä lattialla. Julian piirtäessään ”ääriviivojani” tunsin hämmennystä hänen läheisyydestään. Ihminen siinä piirsi. Sitten minä piirsin hänet. Arastelin piirtää liian läheltä.

Piirtämisen lomassa keskustelimme, vaihdoimme ajatuksia. Löytyi paljon ”yhteistä”. Tuntui siltä, että kemiat pelasivat.

Kotimatalla kirjoitin työpäiväkirjaa. Tuli mieleeni, että ääriviivapiirustus olikin kuin rikospaikalle rikostutkijoiden piirtämä ruumiin kuva...

Kuva 3. Ääriviivaa.

2.2 Toinen kohtaaminen 21.04.2016

Tänään harjoitimme aluksi luovaa kirjoittamista. Herättelimme mieliämme. Tehtäviä oli neljä: 1) Mitä näen juuri nyt... 2) Mitä ajattelen...3) Muistan... 4) En muista... (ks. Goldberg 2009, 27 - 37, 58 - 59). Osallistuin myös itse tähän kirjoittamistapahtumaan. Yhteen kirjoittamistehtävään oli aikaa 10 minuuttia. Tehtävänä oli annetuista alkusanoista jatkaa tekstiä. Edellisen lauseen ei tarvinnut liittyä mitenkään seuraavaan lauseeseen. Sai kirjoittaa ihan mitä mieleen tuli. Seuraava teksti on kooste meidän molempien ”tajunnan virrasta”, jonka koostin puhtaaksikirjoitusvaiheessa.

”Näen naisen. Hän kirjoittaa. Pöydällä on paljon kyniä. Koruja. Silmälasikotelo. Komeron ovi on auki. Muumikassi. Näen ulkona valon. Näen kevätpäivän ja taivaan sinen. Paidassa lukee jotain. Tikkaat. Paperikassit. Ulko-ovi on raollaan. Näen kynän kirjoittavan. Mitä tästä tulee? Jälki paperille. Harmaata lyijyä. Olen hiukan jännittynyt. Nainen kirjoittaa. Kaksi naista. Toinen täällä. Toinen tuolla. Näen hänen mieltivän. Mitä sinä mietit? Mikä on kuva? Kuvassa nainen. Pidän kirjoittamisesta. Käsien kirjoittaminen on kivaa. Aika kuluu. Miksi oikeastaan olen tässä? Aika loppuu. Nyt. Kädet lepäävät. Mieli tyhjä. Mutta ei kuitenkaan!

Näen kevään tulevan - ihana vuodenaika! Aamut parasta aikaa – ei edes ääntä voi pitää TV:ssä, kun ikkunasta kuuluu lintujen viserrystä. Päivästä tulee juuri niin hyvä päivä, kuin haluat siitä tulevan – älä anna vitutukselle valtaa. Näen tulevaisuuteni tasapainoisena, hyvänä, enkä malttaisi odottaa, että pääsen tekemään ja kokemaan kaikkea sitä, mistä olen haaveillut monta vuotta. Näen itsessäni paljon vanhemman, mutta viisaamman ja vahvemman ihmisen kuin ennen. Näen aurinkoisen päivän ja näen hyvän päivän. Näin pihalla myös krookuksen, jolle en viime kerralla keksinyt nimeä. Jokusen sipulinkin näen maasta pilkistävän. Näen itseni istuvan tässä vanhana, lihavana ja itsetunto nollissa. Mutta näen myös, että alan oppia hyväksymään nekin.

Ajattelen, että on hienoa, että olen päässyt työskentelemään tuon naisen kanssa. Ajattelen, että hän on nyt innostunut tuosta kirjoittamisesta. Ajatukset ovat päässäni vähän sekaisin. Ajattelen, että tässä on hyvä olla. Rentona voin olla. Vaikka kyllä rehellisyyden nimissä epävarmuutta on vielä. Hän sanoi ajattelevansa sitä, mitä hänen pitäisi tehdä. Mikä on hänen tehtävänsä? Niin. En halua, että hän tekee vain mitä pyydän, vaan että hän kokisi tämän mielekkäänä ja että hän saisi tästä jotain, että hänelle olisi mielekästä purkaa asioita sisältään tällä tavalla. Tai sitten ei – se on hänen kokemuk-

sensa. Jokin ajatus olisi hyvä kuulla. Ajattelen kuitenkin, että oli tulos mikä tahansa, on hienoa, että olen saanut tavata tämän ihmisen ja että olen saanut mahdollisuuden työskennellä hänen kanssaan. Mielenkiintoista tämä ajattelu. Hän ei nyt kirjoita, joten hän ajattelee.

Ajattelen, että kun otan ja menen vain päivän kerrallaan, helpottaa se kummasti. Ajattelen, että voin vain varovasti raotella tulevaisuuden kuvia, ettei kouraise liian ikävästi vatsasta! Ajattelen loppupäivän ohjelmaani. Ajattelen, että pakko huilia hetki, kun yöunet levottomat... Toisaalta ajattelen myös, että haluisin pihalle pelaamaan sulkista. Ajattelen, että surku, kun ei ole puheaikaa, enkä pääse soittamaan. Ajattelen pehmeätä, lämmintä punkkaani, jolle päästä pötköttämään. Ajattelen myös näytänkö, kuulos-tanko tyhmältä, kun tai jos en tajua asioita.

Muistan, kun kirjoitin vuosia sitten eka kertaa päiväkirjaani, etten ymmärtänyt toisen ihmisen käytöstä. Miksi hänen käytöksensä muuttui? Ensin oli ihanaa ja sitten ei enää ollutkaan. Hänen persoonansa muuttui. Persoonallinen on kaunista. Se ei ole kaunista jos ihminen on vain ulkoisesti kaunis. Kauneus on katsojan silmässä. Mitä ihminen elämältä saa? Vai saako? Mitä hän antaa? Pitääkö antaa? Ei saa ottaa! Pitää kiltisti ottaa vastaan mitä tulee. Vaikka se olisi kuinka paha. Mutta miksi aina on jotain paha? Eikö elämä voisi mennä mukavasti. Ettei aina olisi jotain. Ja mitä se jotain on? Onko se uhka? Jostain. Tai pelko, että jotain kohta tapahtuu. Jotain, joka uhkaa tätä sielunrauhaa. Vaikka ei minulla mitään sielunrauhaa ole. Ehkä kuitenkin nyt tässä iässä osaa enemmän ajatella ja elää. Vaikka juuri nyt, tämänikäisenä, kuolema ja ajan loppuminen pelottaa.

Muistan liiankin hyvin elämäni epäonnistumiset. Muistan myös ne kaikki elämäni tähänastiset onnenhetket. Muistan kuitenkin huonosti lapsuuteni. Elämäni miehet. Muistan eräänkin lammen, joka jäätyi minulle talvella luistinradaksi. Muistan kaatuneen puun, jolla ratsastin kuvitellen sen olevan hevonen. Muistan näköalapaikan. Muistan mummin kaatumisen ja kaljareissunsa baariin ja naapuriin, jonne hän aina raahasi minut mukanaan. Muistan veljeni kotiopettajan ja muistan kuinka jo silloin lapsen silmin ihmettelin elämän, elämämme menoa. Muistan kun lapseni syntyivät. Muistan ensirakkauden. Muistan epäonnistuneet avioliittomme. Muistan mitä tapahtui tietyn vuoden tiettyinä päivinä ja muistan edeltävän päivän ja yön. Muistan edesmenneen veljeni.

En muista, että äitini olisi koskaan ottanut minua syliin. Tai että hän olisi sanonut minulle jotain kivaa. Tai siis kehunut. Aidosti. Isäkään ei kyllä usein syliin minua ottanut. Mut-

ta joskus. Enkä muista sitäkään, että hän olisi kehunut. Äiti sanoi, että olen humpsantuuksa, hypyräliisa, hepsankeikka. En muista muuta.

Enkä ole milloinkaan päässyt ulkomaille. Ruotsissa olen käynyt. Leningradissakin. Tallinnassa. Mutta silleen oikeasti en. Ulkomaat tarkoittaa minulle jotain minun unelma- maata. Irlantia, Skotlantia, Saksaa, Itävaltaa, mutta ei Italiaa, Ranskaa eikä Espanjaa. Minä en pidä mustatukkaisista ihmisistä. En miehistä enkä naisista. Unkariin en halua mennä. Se nainen asuu siellä. Kuulema kaunis kuin mikä. Faan. Kyömynenä. Aristokraatti. Aristokatit. Oli sellainen lastenkirjan hahmo. Kissa. Musta. Katti.

En muista äitiäni, vain asioita hänestä, joita olen kuullut. Ne ovat tuoneet mieleeni joi- takin mielikuvia. En muista kaikkia vihkimispäiviäni. En muista, mitä tein viime vuonna juuri tänä aikana, kuin nyt. En muista sisareni lastenlapsien nimiä, en vanhaa puhelin- numeroani saati kotiosoitettani. En muista milloin olisin ollut onnellinen. En muista min- kä kirjan olen viimeksi lukenut, en päästötodistukseni keskiarvoa, en kaikkia Euroopan maita, enkä sitä laitoinko oven lukkoon.”

Tänään tuntui, että päästiin keskusteluissa, vuorovaikutuksessa syvemmälle. Minulla on vahva tunne, että kohtaan tämän naisen ihmisenä, en rikoksen kautta tuomiten. Kuitenkin minulla oli paljon kysymyksiä. Miksi hänelle oli käynyt näin? Miksi hän oli turvautunut väkivaltaan?

Kuultuani hänen lapsuuden ja nuoruuden taustaansa sekä havainnoituani ja aistittuani hänen käytöstään ja tuntemuksiaan keskustelujemme ja työskentelyn kautta, sain pal- jon vastauksia. Minä olin myös avoin ja rehellinen hänelle, tiettyyn rajaan saakka.

Alkuun Julia kirjoitti intensiivisesti ja enemmän kuin viimeisessä tehtävässä, jonka hän kertoi olleen hankalin. Ei tullut kuulemma asioita mieleen. Olikohan keskittyminenkin jo vaikeampaa, koska oli monta tehtävää peräkkäin. Annoin hänelle muutaman kirjoitus- tehtävän ”kotitehtäväksi”, jotka hän palauttaisi seuraavalla tapaamiskerralla.

Sitten irrotimme leikkaamalla ”kehomme” kuvat, jotka olimme piirtäneet edellisellä ker- ralla. Kartonki oli mielestäni liian ohutta, joten sain Leena Salomäeltä luvan tuoda kotoa vahvempaa seuraavaksi kerraksi ja piirtäisimme ääriiviamme uudelleen.

Tämä päivä päättyi poikkeuksellisesti jo klo 13:30, koska vartijan, joka koko ajan kuu- loetäisyydellä, täytyi lähteä muihin tehtäviin.

2.3 Kolmas kohtaaminen 28.04.2016

Menomatkalla kirjoitin ajatuksiani työpäiväkirjaan. Omasta menneestä elämästäni pulpahteli asioita mieleen. Työpajan aikataulukin mietitytti jo tuolloin. Lopputyöni aihe ja ympäristö sekä työpajaan osallistuva ihminen vaikuttavat siihen, että tätä lopputyötä ei vain suoriteta. Mietin, että hänen luottamuksensa on avain koko juttuun. Oloni oli hienoman sekava sen suhteen mitä sinä päivänä työpajassa tulisi tapahtumaan. Mutta huoli oli turha. Olinhan päättänyt kohdata hänet ihmisenä ja itse olla oma itseni. Päivä sujui hienosti ja saimme paljon aikaan!

Aluksi Julia palautti edellisellä kerralla ”kotitehtäväksi” antamani kirjoitusharjoitteet (Goldberg 2009, 60, 74 - 75, 103 - 105). Hän kertoi, ettei ollut saanut kirjoitettua muutamaa sanaa enempää, koska hän ei osannut rajata kirjoittamisaikaa kymmeneen minuuttiin. Aikaa oli ”liikaa” ja hän jäi pyörittelemään asioita mielessään.

”Pitkitettyä. Mistä olet pitänyt kiinni liian kauan? Kirjoita kymmenen minuuttia!” (Goldberg 2009, 237)

Tähän tehtävään Julia oli kirjoittanut luettelon: *”Itseinhosta. Katkeruudesta. Suvaitsemattomuudesta.”*

Leikkasimme vahvemmassa kartongista reilusti pituuksiemme mittaiset palat ja pohjustimme ne. Sillä aikaa kun pohjustukset kuivuivat, luimme toisillemme ääneen edellisellä kerralla kirjoittamamme ”tajunnanvirran” tekstit. En kuitenkaan halunnut, että alamme niitä analysoimaan syvemmin, vaan päätin kirjoitusten antaa pyöriä ajatuksissamme ja jatkoimme kollaasin parissa työskentelyä. Piirsimme toistemme ääriviivat kartongille. Kartutimme sen jälkeen kollaasimateriaalia leikaten lehdistä kuvia ja tekstejä, jotka meitä kiinnostivat tai muuten olivat tärkeitä meille. Vartijan seurassa kävimme toisesta tilasta hakemassa tekstiili- ja muuta materiaalia teoksiamme varten.

Kuva 4. Uudet ääriviivat.

Päivän päätteeksi oli ”mietiskelyistunto”. Istuimme mukavassa asennossa valitsemasamme miellyttävässä paikassa, suljimme silmämme ja kuuntelimme hengitystämme kymmenen minuutin ajan. Sen jälkeen kirjoitimme kymmenen minuuttia elämästämme (Ks. Goldberg 2009, 103 – 105). Elämäni –sanon jälkeen sai kirjoittaa mitä mieleen tuli. Kuten Goldberg kirjassaan kehotti: *”...kirjoita kuin hullu hatuntekijä, kuin velho, kuin sellainen jonka tukka on tulella. Kerro millainen elämäsi on ollut. Anna mennä, kymmenen minuuttia.”* Seuraavassa meidän molempien kirjoituksia elämästä:

”Elämäni on tällä hetkellä hyvinkin tasapainoista. Elämäni mustat kaudet kauhistuttaa, oksettaa, enkä haluaisi edes muistella niitä. Mutta jotta ymmärtäisin nykyisen minäni, minun on käytävä läpi perinpohjin myös minun entisen minäni ongelmat ja virheet. Elämäni kaunein ja paras asia ovat lapseni. Elämäni on mitätön jana mitattaessa maailmankaikkeuteen. Teen kaikkeni, jotta sen janan loppupää olisi hyvä, tasapainoinen ja onnellinen elämä. Mun elämä sinänsä ei kiinnostakaan ketään ja elämäni virheistä maksan nyt. Uskon, että minunkin elämälläni on kuitenkin tarkoitus ja ehkä se liittyy lapsiini. Elämä on yksi osa evoluutiota ja se on tärkeä osa. Jos minun pitäisi vastata onko elämäni ollut tähän asti hyvää vai pahaa, voin kertoa, että minun elämä on jakautunut hyviin ja pahoihin kausiin. Hyvä on kumminkin voittanut nykyisen mieleni ja tuskin koskaan sorrun vapaaehtoisesti...”

Elämäni mies, sanoin hänelle, kun hänet tapasin. Elämäni alkoi pikkukaupungissa. Olin pari viikkoa vanha, kun muutimme sieltä pois. Sitten taas muutaman vuoden päästä muutimme taas, ja taas. Yhtä muuttamista. Kouluun en olisi uskaltanut mennä. Pelotti. Hyppäsin talvella hyppyrimäkeä. Se oli tehty lumesta. En osannut ottaa etunojaa, en ponnistaa. Jäin luokalleni keskikoulussa. Sitten jatkoin lukioon vuotta alempana kuin kaverini. Tulin raskaaksi. En päässyt ylioppilaaksi. Katselin kadunkulman takaa kun kaverit menivät juhlimaan valkolakkaa. Minulla oli iso maha.”

11.05.2016 illalla kirjoitin:

”Huomenna jälleen Hämeenlinnaan. Neljäs työpajakerta. Olen suunnitellut nyt, että nyt on saatava kollaasit todenteolla alkuun. Aikomuksenani oli keskustella Leena Salomäen kanssa, josko kuitenkin tekisin työpajan vielä toisenkin vangin kanssa. Opintojeni viimekertaisella lähijaksolla tuli esiin, että ohjaajien mielestä olisi hyvä olla vertailukohde. Mutta ehtikö? Minusta tuntuu, että haluaisin pitää tämän yhden ja tehdä jotain, vaikka omia taideteoksia teeman puitteissa.”

2.4 Neljäs kohtaaminen 12.05.2016

Matkalla Hämeenlinnaan ajatukseni taas riensivät omaan elämään. Miten monet ihmiset ovat sanoneet, että on mielenkiintoista nähdä, miten tämä projekti vaikuttaa omaan elämään. Minulle ihmisenä, taiteilijana ja mikä tulos on konkreettisesti. Mitä ajattelen väkivallasta, naisesta, joka on sitä tehnyt ja miksi? En halua puolustella tai ihannoida väkivaltaa, vaan haluan, että väkivaltainen nainen nähdään ihmisenä. Teko on tuomitava, mutta ymmärrettävä. Kun ihmistä on kirjaimellisesti kidutettu niin henkisesti kuin fyysisestikin pitkään, niin on ymmärrettävää, että ainoa keino tilanteesta poispääsemiseksi on turvautuminen vaikka väkivaltaan.

Aloimme ”täyttää” piirrettyjä naishahmojamme aiemmin keräämällämme materiaalilla sekä maalaten, piirtäen ja kirjoittaen. Julia sai myös hahmonsä hypvään alkuun. Hän liimasi kankaanpaloja vaatteiksi ja koosti tekstiä lehtileikkein. Hän liitti ensimmäisellä tapaamiskerrallamme piirtämänsä kissan myös osaksi kollaasia. Hän vaikutti olevan innostunut tekemisestään. Työskentelimme keskittyneesti hiljaisuuden vallitessa.

Minä yllätyin monta kertaa omakuvani äärellä. Kun mielijohteesta aloin seurata jotain materiaalia tai maalaamista, se tuottikin havainnon, että tämähän on totta. Materiaalien, tekstien, piirrettyjen viivojen ja siveltimenvetojen yhdistyessä alkoi muodostua kokonaisuuksia asioista elämässäni. Olin jo näkevinäni hänellä naisellisen, tyttömäisen naishahmon ja minun hahmoni oli mielestäni maskuliinisempi. Huomasin myös, että hänen kuvassaan vaikeat asiat olivat hahmon ulkopuolella ja minun kuvassani toisinpäin.

Kuva 5. Hahmojen muotoutuminen.

2.5 Viides kohtaaminen 19.05.2016

Matkalla vankilaan tunnetilani oli positiivisesti jännittynyt, innostunut. Kaksi paikkaa, joiden välillä kuljen. Menen hänen luokseen. Matka ei väsytä. Ei kyllästyä. Ajattelin, että minä pääsen liikkumaan. Pääsen tavallaan ”vankilasta”, neljän seinän sisältä pois. Hän pääsee tavallaan myös, vaikkakin lyhyemmän matkan, vankilan sisältä sen ulkopuolelle. Mietin omaa naishahmoani matkan aikana. Kuinka jatkan sitä? Mietin mitä hän ajattelee nyt?

Tänään piirsimme aluksi omakuvallisen sarjakuvan, jossa olisi kuusi kuvaa. Tämän tehtävän sain kollegaltani. 1) Olipa kerran päähenkilö. 2) Mitä hän haaveilee/toivoo? 3) Mikä tai kuka auttaa vai auttaako kukaan? 4) Mikä esteenä? Mitä vaikeuksia? 5) Miten päähenkilö selviää esteistä? 6) Miten tarina loppuu? Millainen on tarinan loppu? (Marjukka Irni)

Kuva 6. Sarjakuvaa.

Ensimmäinen kuva oli molemmille helppo. Kummallekin piirtyi ensimmäiseen sarjakuvavuuteen pikkutyttö.

Toinen kuva tuotti meille jo hieman enemmän päänvaivaa. Haavekuvaa en ensin tahtonut keksiä, mutta lopulta kuva piirtyi paperille. Julialla oli samanlainen kokemus tästä. Hän koki jo tämän toisen kuvan keksimisen vaikeaksi.

Kolmas ruutu oli hänelle vaikea. Hänellä oli kuulemma kuva mielessä, mutta hän ei saanut piirrettyä sitä paperille. Minä keksin tähän ruutuun kuvan helposti.

Neljäs ruutu oli jälleen hänelle vaikea. Kuva jäi häneltä kesken. Minä en keksinyt neljänteen kuvaa vaan tekstimuodon.

Viidennen kuvan syntyminen vei minultakin aikaa. Julia koki tämän viidennen kuvan hyvin vaikeaksi, kuten myös kuudennen kuvan, joten päätimme jättää sarjakuvan sivuun ja jatkoimme sarjakuvantekovaiheessa alkanutta keskustelua käden ja pään yhteydestä.

Hän kertoi, että jossain hänen tekemässään testissä juuri tämä oli ollut hänelle vaikeaa ja muistaa itsestään sanotun, että hän olisi ”kehittymätön”/”keskenkasvuinen” tässä asiassa. Keskustelu polveili miehiin, parisuhteeseen ja myös naisen väkivaltaisuuuden syihin sekä luonteeseen. Myös siihen, miksi nainen ei pysty lähtemään helposti huonosta suhteesta.

Loppupäivän työstimme ”naisiamme”. Työskentelimme tänään eri huoneissa, kuitenkin näkö- ja kuuloetäisyydellä. Tämä antoi molemmille työskentelyrauhan. Toisen liian lähellä olo, niin fyysinen kuin psyykinenkin, vaikuttaa työskentelyyn ja myös toisen teoksen näkeminen, mikä ei välttämättä ole huono juttu. Ilmapiiiri oli vapaa, vaikka vartijan läsnäolo oli joskus häiritsevää, koska hän halusi jutella kanssamme. Tänään olimmekin jonkin aikaa kahdestaan ilman vartijaa ja Julia vapautui huomattavasti keskusteluissa ja käytöksessään. Hän sanoikin, että olo on paljon kivempi ja vapaampi, kun vartija ei ole paikalla. Myös vierailijoita toisesta vankilasta kävi toimintakeskuksen tiloissa tutustumassa sen toimintaan ja Julia oli heidän seurassaan mielestäni luonteva ja kertoi avoimesti mitä me teemme.

Kuva 7. Loppusuoralla.

2.6 Kuudes kohtaaminen 26.05.2016

Mikä vihreys ja vehreys ympäröivässä luonnossa! Olen lukenut, että vihreä väri lisää luovuutta. Se on kasvun väri. Aamu oli yhdellä sanalla sanoen ”runsas”. Odotin innolla ja mielenkiinnolla tulevaa kohtaamista. Mietin jälleen aikaa. Tämän kohtaamisen jälkeen jäljellä olisi ollut vielä kaksi tapaamista, mutta suunnitelmat muuttuivat, koska vangilla alkaisi toinen aktiviteetti toisen henkilön kanssa ja ainoa päivä, jolloin hänellä vapaata, oli juuri torstaipäivä. Oli siis enää yksi työpajakerta tämän jälkeen.

Neljätuntinen meni nopeasti. Keskustelimme mieleen tulevista asioista. Aiheita tänään olivat keskustelut naisen ja miehen väkivallan eroista, pelosta, hänen luonteestaan sekä elämän tarkoituksesta.

Satoi ja kevät tuoksui, kun läksin kotimatalle, joka varsinkin nyt tuntui menevän aivan liian nopeasti. Nyt tunsin hyvin voimakkaasti, ettei aika riitä.

Kuva 8. Matkalla.

2.7 Viimeinen kohtaaminen 08.06.2016

Aamulla kun läksin matkaan, taivas itki. Oloni oli sekava ja haikea. Nytkö tämä jo loppuu? Aikaa olisi todella tarvittu lisää, jotta olisi päästy syvemmälle.

Saimme päivän aikana kollaasit jotakuinkin valmiiksi, kuitenkin tuntui, että yhteinen teosten analysointi jäi kesken. Meillä oli kuitenkin vielä hetki aikaa keskustella toistemme teoksista ja yksityiskohtien merkityksistä. Julia halusi avata yksityiskohtia teokseen. Päivän lopussa hän sanoi useaan kertaan, että jos hän nyt saisi aloittaa teoksen alusta, hän tekisi "naisesta" aivan erilaisen. Hän ei ollut oikein tyytyväinen nykyiseen, koska hän vasta loppuvaiheessa ymmärsi mistä työskentelyssä on kysymys.

Hänen kertomiaan teoksen yksityiskohtien merkityksiä:

1. Linnut = hänen kolme kuollutta miestään
2. Se pyörii sittenkin = että, vaikka hän olisi kuinka toivottomalla päällä (haluaisi vaikka kuolla tai tuntuisi, ettei jaksakaan enää), niin jotenkin aina pääsee sen yli
3. Aurinko = valon antaja mieleen (jos sää harmaa – elämä harmaa) aurinko antaa voimaa
4. Kruunu = mummon enkeli, pikkutyttö = prinsessa (vankilassa toiset vangit sanoneet hänelle, että luuletko olevasi joku kuningatar...)
5. Silmät = siksi tuollaiset kiinni olevat, koska kerran hänen silmänsä oli väkivallan seurauksena niin pahasti umpeen turvonnut, että hänen piti se sormilla avata, että pystyi jotain näkemään...)
6. Ruskea pitsi = tämän halusin tähän, koska halusin jotain omannäköistä. Ruskea on minun väri ja pitsistä tykkään.)
7. Kädessä on elämän motto.
8. Toisessa kädessä pikkutytön mekko = kaikissa naisissa asuu pikkutyttö ja hän haluaisi tällä nykyisellä "järjellä" aloittaa aivan erilaisen elämän, ilman niitä virheitä mitä on nyt tehnyt.
9. Äiti = tärkeintä hänelle oma äitiys – että on lapset. Mutta myös suhde omaan äitiin, joka jätti – hylkäsi. Hän on vihainen äidille. On kysynyt siskoltaan äidistä, mutta sisko ei halua puhua.
10. Kirja = kirjoittaminen (on kirjoittanut paljon päiväkirjaa), myös neuvo yhdelle miehelleen, joka ei osannut puhua tunteistaan – kirjoita!

11. Lukko kirjassa = kaikkea ei halua koskaan kenellekään kertoa. Aina on jotain sellaista.
12. Kissa = kissarakkaus ja eläinrakkaus ylipäättään
13. Polkupyörä = pyöräily oli rakas harrastus
14. Lankakerät = käsillä tekeminen – käsityöt
15. Tulta syöksevä hahmo = hänen äkkipikaisuutensa, ärsyyntyvyytensä, parisuhhteessa ”huutaminen”
16. Peilistä katsoo ”ruma”, huono ihminen

Minä en halunnut omasta teoksestani avata yksittäisten kuvien tai tekstien merkityksiä, koska halusin jättää katsojan omalle tulkinnalle tilaa. Koin teokseni kokonaisuudeksi, josta katsoja voi itse etsiä merkityksiä.

Kuva 9. Valmiit teokset.

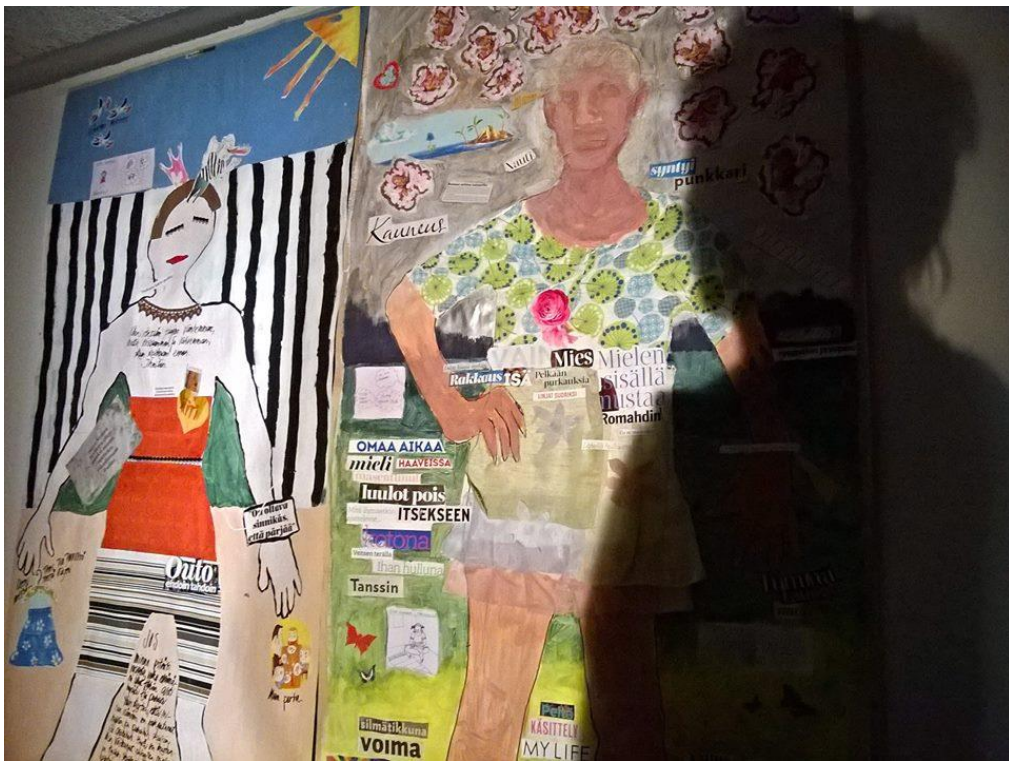
3 KAKSI KUVAA

Projektin tuotokset, kaksi kollaasia, kaksi naista, kaksi ihmistä, jotka kohtasivat seitsemän kertaa, toin esille Taideakatemia Yö -tapahtumaan Turun AMK:n Taideakatemia tiloihin 08.11.2016. Teokset olivat esillä koko tapahtuman ajan klo 18.00 - 22.00.

Teokset ripustettiin seinälle ja niihin kohdistettiin valot. Luin naisvangin ja minun luovan kirjoittamishetkien tekstit nauhalle ja tämä äänite kuului taustalla koko installaation esiläoloajan.

Tilana oli portaikko, joka toimi hyvin. Äänitetty teksti täydensi hienosti kuvia ja kokonaisuus muodosti pysähdyttävän ”Kohtaamispaikan” kävijöille.

Huomioita installaatiosta sain katsojilta. He kertoivat, että esitys oli koskettava. Mitä kauemmin malttoi pysähtyä teoksen äärellä, sitä enemmän teki havaintoja, jotka syvensivät kokemusta. Tavoitteenani oli, että katsoja huomaisi kuinka samanlaisia nais-hahmot olivat kokonaisuudessaan, niin kuvat kuin sanat. Ihminen kohtasi ihmisen.

Kuva 10. Kohtaamispaikka.

4 POHDINTA

”Paras tapa kohdata toinen on olla edes huomaamatta hänen silmiensä väriä” (Levinas 1996, 73).

Alun perin tavoitteenani oli toteuttaa omakuvallinen taidetyöpaja usean väkivaltaa tehneen naisvängin kanssa. Mutta kuten aiemmin totesin, tämä suunnitelma ei toteutunut, koska se olisi ollut jo käytännön järjestelyjenkin vuoksi vaikeaa. Vankilan sisältä olisi kyllä löytynyt työskentelytila, mutta vaikeuksia olisi tullut jo sen takia, että vartija olisi pitänyt olla jokaisen vängin kanssa ja työskentely olisi häiriintynyt useaan otteeseen esimerkiksi ruokailujen ja tupakkataukojen vuoksi. Lisäksi työpajassa käytettävät materiaalit olisi ollut hankala kuljettaa vankilan sisälle, koska ne olivat toimintayksikössä vankilan ulkopuolella. Täten rauhallinen työskentely ei olisi ollut mahdollista. Myös luottamuksen saavuttaminen olisi ollut haasteellista, koska aikaa ei olisi ollut tarpeeksi vuorovaikutuksen syventämiseen. Yksilöohjaus vankilan ulkopuolella sijaitsevassa toimintayksikössä Monikossa oli oikea ja hyvä ratkaisu. Olen aina ollut enemmän yksilöihminen kun luottamuksellisista asioista on ollut kysymys. Minun on helpompi olla oma itseni, kun kohtaan toisen ihmisen kasvokkain, kahden kesken.

Kokonaisuudessaan tämä projekti vahvisti minulle sen, että ihminen on kohdattava ihmisenä, vaikka hänen elinympäristönsä olisi mikä tahansa. Luottamus saavutetaan olemalla rehellinen niin itselle kuin vastapuolellekin ja edellä mainitut asiat edellyttävät, että on tarpeeksi aikaa kohdata, olla vuorovaikutuksessa toisen ihmisen kanssa. Luova työskentely vaatii aikaa. Vankilaympäristö varsinkin on haasteellinen, koska vanki ei välttämättä luota kehenkään. Tämän projektin aikana vartijan kokoaikainen läsnäolo vähintään kuuloetäisyydellä, oli jonkun verran keskustelujen syvällisyyden esteenä. Mutta kirjoittaminen ja kuvallinen työskentely onnistuivat Julialta helpommin, koska ne olivat hiljaista, itsensä kanssa työskentelyä.

Tämän projektin näen nyt henkisenä matkana samanarvoisen ihmisen, naisen – Julian luokse. Myös hän teki matkan minun luokseni. Ajan loppumisen vuoksi analyysi hänen matkastaan jäi kesken. Kuitenkin hän kirjoitti minulle näin:

"Fiiliksiä Helenan projektista: Vankilan Rikosseuraamusesimies Leena tuli tapaamaan minua ja ilmoitti mahdollisuudesta päästä työskentelemään ns. taideprojektin parissa teemalla Hyvä-paha nainen ja väkivalta. Minä olin kuulema ensimmäinen, joka hänelle oli tullut mieleen. Ihan hetken pahoitin mieleni teemaan liittyvien aiheiden takia, mutta tottahan tuo kuitenkin rikokseni takia ja jo hilpeänä kuvittelin ko. projektin sisältöä ja kun sain varmistuksen, ettei minun "tarvitse" osata mitään, suostuin mukaan. Täytyy myöntää, etten alkuun ymmärtänyt, mistä oli kyse ja kun minulla ei ole "taiteen" lahjaa suotu alkuunkaan, tunsin itseni entistä "varmemmaksi" puutteistani, mutta jotain olen yrittänyt kuitenkin. Ja jutun "juuhan" ei käsittäkseni ollutkaan jonkun osaamisesta 😊 - minun onnekseni 😊. Itse työskentelytila oli ajoittain rauhaton ja henkilökunnan paikalla-olo häiritsi toisinaan, samoin lattialla työskentely = ei kivaa ollenkaan. Vaikka minulle painotettiin sitä, että minun ei tarvitse stressata ja projektin yksi osatarkoitus on, "että on kivaa" – stressasin kuitenkin. Mietin mm. saatko sinä sitä mitä "tulit hakemaan", olinko sittenkin ihan väärä ihminen tähän projektiin jne. Nyt kun olen lämmennyt tälle projektille, on se jo ohi. Itse "teos" jopa hävettää minua, mutta se on kuitenkin tehty näillä eväillä mitä on... = materiaali, taito, aika. Kuten sanoin, tekisin niin mieluusti "teoksen" ihan alusta loppuun uusiksi, jotta se olisi ihan näköinen ja johon voisin olla itsekini tyytyväinen, mutta toivon, että se riittää tällaisenaan. Toivotan onnea ja menestystä opinnäytetyöskentelyyn kesäksi ja syksyksi ja oli kiva tutustua sinuun 😊."

Me kohtasimmekin "piirtääksemme" toistemme ääriviivat ja samalla omat ääriviivat. Konkreettinen kohtaamispaikka ei ole merkityksellinen vaan se henkinen kohtaaminen, jossa kokosimme elämäämme kirjoittaen, piirtäen, maalaten ja leikellen kuvia ja sanoja.

Mielestäni ja myös Julian mielestä vankilassa olisi tarvetta tämäntyyppiseen omakuvaliseen taiteelliseen työskentelyyn, koska se opettaisi käsittelemään minäkuvaa vangeille erilaisin keinoin sekä antaisi uudenlaisia kokemuksia vuorovaikutuksesta toisten ihmisten kanssa. Kuvataiteellinen työskentely toisi myös vankien päivärytmiin tervetullutta vaihtelua. Se rikkoisi rutiinit ja antaisi toivoa tulevaisuuteen, voimia jaksaa. Onnistumisen kokemukset ja nähdäksi tuleminen ovat erittäin tärkeitä jokaiselle ihmiselle.

Projektille asettamani tavoitteet täyttyivät. Opin suunnittelemaan ja toteuttamaan projektin. Huomasin myös, että matkan varrella projekti voi muuttaa muotoaan, kuten tässä projektissa kävi teeman suhteen. Projektista kehittyi matka toisen ihmisen luo. Koin, että ihmisyyteni laajeni omista ympyröistäni toisen ihmisen läheisyyteen, vaikutuspiiriin ja vuorovaikutukseen hänen kanssaan. Tapa, jolla työskentelimme, oli myös hyvä, koska kuten Julia sanoi: "Läksin tähän projektiin mukaan, koska ei tarvinnut osata mitään."

Mielestäni taiteilijan tehtävä onkin antaa työkaluja työpajaan osallistujalle, tässä tapauksessa omakuvallisia taiteellisia keinoja, joita käyttämällä osallistujalle avautuu uudenlainen mahdollisuus vuorovaikutukseen ja dialogiin.

Natalie Goldberg käsittelee kirjassaan *Hyvä kaukainen ystävä* kirjoittamista harjoitteina, jotka ovat heti assosioivia ja fyysisiä, jolloin luotetaan siihen, että keho muistaa. Niinpä hän kehottaakin ”sukeltamaan” syvälle ”tuntemattomaan” minään. Juuri nuo muistamiseen liittyvät perusharjoitteet, jotka mekin Julian kanssa teimme. Ne avasivat meille yksityiskohtia ja aistihavaintoja elämästämme. Juuri edellä mainittu kirja oli minulle tärkeä lähde, jonka harjoitteiden avulla pääsimme Julian kanssa ”pehmeästi” luomaan omakuvallista kollaasia.

Toinen tärkeä taustakirja tässä projektissa oli Heidi Ahosen *Löytöretki itseen* ja siinä luku 2 *Taide – tunteiden tulkki* ja luku 15 *Yksi kuva on enemmän kuin tuhat sanaa*. Luvussa 2 Heidi Ahonen puhuu yleensä taiteen voimasta tunteiden ilmaisijana, jolla voi ilmaista vaikeitakin asioita ja uskosta siihen, että kaikki ihmiset osaavat tehdä taidetta, jos vain siihen annetaan mahdollisuus. Luvussa 15 Ahonen kirjoittaa visuaalisesta lukutaidosta näin:

”Monet ihmiset kuitenkin uskovat vakaasti, että heillä ei ole kykyä piirtää, sillä piirtämistä pidetään jonain sellaisena erityiskyynä, joka onnistuu vain niiltä harvoilta ihmisiltä, jotka ovat ”lahjakkaita” siihen jo syntymästään asti. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa. Kaikilla ihmisillä on kyky piirtää, kunnes heille opetetaan, ettei heillä tätä lahjaa ole.”

Vaikka olen aikaisemminkin jo ajatellut Ahosen lailla, hiljaa mielessäni tosin, niin tämä projekti todisti nämä edellä mainitut asiat tosiksi.

Lähitulevaisuudessa suunnitelmani on tehdä samantyyppinen omakuvallinen taidetyöpaja Maria Akatemiassa, joka tekee väkivaltaa ennaltaehkäisevää työtä naisten parissa. Myös Julia on mielessäni yhä ja hänen kanssaan olisi hienoa ja mielenkiintoista tehdä tämä projekti uudelleen, nyt kun hän on päässyt jyvälle siitä, mistä tässä on kysymys. Toivon myös, että voisin työskennellä vankilaympäristössä jatkossakin, jopa vakituisesti, koska koen sen mielenkiintoiseksi ja antoisaksi toimintaympäristöksi tämän projektin kautta. Tässä digitarinani: <https://www.wevideo.com/view/810874650>

LÄHTEET

Goldberg, N. 2009. Hyvä kaukainen ystävä. Kuinka kirjoittaa elämäntarina. Saarijärvi: Kansanvalistusseura.

Levinas, E. 1996. Etiikka ja äärettömyys. Keskusteluja Philippe Nemon kanssa. Suom. Pasanen, O. Tampere: Gaudeamus.

Tanskanen, I. 2011. Omakuva on jokaisen kuva. 2000 & 11 OMAKUVAA - kulttuuripääkaupunkihanke & Turun Ammattikorkeakoulun kuvataiteen koulutusohjelma. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Taustakirjallisuutta:

Ahonen, H. 1994. Löytöretki itseen. Musiikki, kuva ja liike itseilmaisun välineenä ja itsetunteuksen lisääjänä. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Flinck, A. 2006. Parisuhdeväkivalta naisen ja miehen kokemana. Rikottu lemменmarja. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Hoitotieteen laitos. Pirkanmaan hoitopiiri. Tampere: Tampereen yliopisto.

Karppala, M. & Pääjoki, T. (toim.) 2003. Taide ja toiseus. Syrjästä yhteisöön. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Nykyri, T. 1998. Naisen viha. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Perheentupa, B-M. & Karhunen, M-R. (toim.) 2015. Tietoisuuden tie alkurakkauteen. Väkivalta on ehkäistävissä. Julkaisu nro 1. Helsinki: Maria Akatemia ry.

Törrönen, H. (toim.) 2009. Vaiettu naiseus. Ajatuksia naisen väkivallan tunnistamisesta, nimeämisestä ja hoitamisesta. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 10. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry.

Tutkimuslupapäätös

RISE RIKOSSEURAAMUSLAITOS

Päätös

29.2.2016

2/332/2016

Helena Tuura
Alikylänraitti 10,
25410 Suomensjärvi

Hakemuksenne 14.1.2016

Tutkimuslupahakemus

Olet hakenut Rikosseuraamuslaitokselta tutkimuslupaa Turun ammattikorkeakoulun taideakatemia opinnäytetyötä varten. Tutkielman ohjaa Koulutus- ja tutkimuspäällikkö Liisa-Maria Lilja-Viherlampi. Rikosseuraamuslaitoksessa opinnäytteen yhteyshenkilönä toimii RSE Leena Salomäki.

Tutkimuksen aihe

”Hyvä paha nainen” - Väkivaltaa tehneet naisvangit

Tutkimuksen toteutus

Vuorovaikutteinen pohdiskelu väkivaltaa tehneiden naisvankien kanssa naisen aggressiivisuudesta / ”hyvästä ja pahasta” taiteen keinoin

Henkilökohtainen haastattelu kahdelle vangille erikseen sekä kerran viikossa vuorovaikutteista, keskustelevaa pohdiskelua naisen aggressiivisuudesta taiteen keinoin. Käyntejä on tarkoitus olla yhteensä kahdeksan. Työpajat sisältävät kuvataiteen eri tekniikoita. Lähtökohtana on naisten oma kiinnostus. Tutkimuksen toteutuksessa käytetään osallistuvaa havainnointia sekä tehdään muistiinpanoja äänittäen ja videoimalla.

Lupahakemus

Haette lupaa tutkimus- ja kehittämishankkeen toteuttamiseen.

Päätös

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö myöntää teille tutkimusluvan hakemuksenne mukaisesti. Hanke tulee tehdä vankilan johtajan tai apulaisjohtajan suostumuksella ja välityksellä.

Haastateltavien osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista ja heiltä tulee pyytää yksilöity kirjallinen suostumus osallistumisesta tutkimukseen ja haastatteluihin. Tutkimuksen tulokset on esitettävä niin, etteivät yksittäiset henkilöt ole tunnistettavissa. Videointiin tulee erikseen pyytää sekä tutkittavien että vankilan johtajan tai apulaisjohtajan suostumus. Tutkimusaineisto on säilytettävä siten, ettei se joudu ulkopuolisten käsiin. Tutkimusaineisto on tarkoitettu vain tutkimukselliseen käyttöön ja se on hävitettävä yksilötietojen osalta.

Osoite
Lintulahdenkuja 4
00530 HELSINKI

Puhelin
029 56 88500

Telekopio
029 56 88446

Sähköpostiosoite
kirjaamo.rise@om.fi

2(3)

tutkimuksen valmistuttua. Tutkimuksen toteutus ja tutkimusaineiston keruu ei saa aiheuttaa kohtuutonta haittaa vankilan muulle toiminnalle.

Tutkimuksen valmistuttua siitä tulee lähettää kopio Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön, Hämeenlinnan vankilaan sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen Kriminologiselle kirjastolle (Vernissakatu 2A, 01301 VANTAA). Opinnäytteestä tulee myös lähettää sähköpostitse tiivistelmä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön (peter.blomster@om.fi). Rikosseuraamuslaitos pidättää oikeuden julkaista opinnäytteen intranet- ja tiivistelmän internet-sivuillaan.

Tähän päätökseen voi hakea muutosta Helsingin hallinto-oikeudesta. Valitusosoitus liitteenä.

Päivi Hannula
ylitarkastaja, kehitysjohtajan sijainen

Peter Blomster
erikoistutkija

Tiedoksi

Hämeenlinnan vankilan johtaja
Länsi - Suomen rikosseuraamusalueen johtaja

Valitusosoitus

Tähän päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta Helsingin hallinto-oikeudelta kirjallisella valituksella.

Määräaika valituksen tekemiseen on kolmekymmentä (30) päivää tämän päätöksen tiedoksisaannista, sitä päivää määräaikaan lukematta. Jos määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, lauantai, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, jouluaatto tai juhannusaatto, määräaika jatkuu vielä seuraavan arkipäivän.

Muutoksenhakijan tai hänen laillisesti valtuuttamansa asiamiehen on toimitettava valituskirjelmä viimeistään määräajan päättymispäivänä hallinto-oikeudelle, jonka yhteystiedot ovat:

Postiosoite: Helsingin hallinto-oikeus
Radanrakentajantie 5
00520 HELSINKI

Käyntiosoite: Radanrakentajantie 5

Aukioloaika: klo 8.00–16.15

Sähköposti: helsinki.hao@oikeus.fi

Valituksen on oltava perillä määräajan viimeisenä päivänä viraston aukioloaikana.

Valitus voidaan toimittaa henkilökohtaisesti, postitse, telekopiona, sähköpostina taikka asiamiestä tai lähettiä käyttäen. Valituskirjelmän toimittaminen postitse, telekopiona tai sähköpostitse tapahtuu lähettäjän vastuulla.

Valituskirjelmä on osoitettava Kouvolan hallinto-oikeudelle ja siinä on ilmoitettava:

- valituksen tekijän nimi
- päätös, johon haetaan muutosta
- miltä osin päätökseen haetaan muutosta ja muutos, jota päätökseen vaaditaan tehtäväksi
- muutosvaatimuksen perusteet.

Valituskirjelmä on valituksen tekijän tai, jos tämä ei ole itse sitä laatinut, laatijan omakätisesti allekirjoitettava. Kirjelmässä on mainittava valituksen tekijän ja, jos valituksen tekijä ei ole allekirjoittaja, myös allekirjoittajan ammatti, asuinkunta ja postiosoite.

Valituskirjelmään on liitettävä:

- päätös, johon haetaan muutosta valittamalla, alkuperäisenä tai jäljennöksenä;
- todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta;
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle; sekä

-asiamiehen valtakirja, jollei asiamies ole asianajaja tai yleinen oikeusavustaja.

